

**RAPORT Z BADANIA FOKUSOWEGO MAJĄCEGO
NA CELU IDENTYFIKACJĘ POTRZEB, BARIER I
OCZEKIWAŃ MŁODZIEŻY
USAMODZIELNIAJĄCEJ SIĘ W WIEKU 16-25 LAT
Z TERENU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-
POMORSKIEGO
BADANIE JAKO CIĘŻAR**

Autor raportu:

Mateusz Kucz

Nadzór merytoryczny:

dr Katarzyna Kuziak

Korekta:

Agnieszka Kucz

opracowanie powstało w ramach projektu

OD MODELU DO ROZWIĄZAŃ W PRACY SOCJALNEJ Z MŁODZIEŻĄ

SPIS TRE CI	2
1. NOTA METODOLOGICZNA í í	3
2. Analiza potrzeb i oczekiwa usamodzielniaj cej si mŁdzie y z wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego í í í í í í í ..í í í í í í	5
2.1. PrzyszŁ mŁdzie y usamodzielniaj cej si w wieku 16-25 lat z wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego í í í í í í í í í í í í í í ...í	5
2.2. Proces usamodzielniania si mŁdzie y w wieku 16-25 lat í ...í í í í	6
2.3. Analiza potrzeb i oczekiwa usamodzielniaj cej si mŁdzie y z terenu wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju osobistego í	9
2.4. Analiza potrzeb i oczekiwa usamodzielniaj cej si mŁdzie y z terenu wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju zawodowego	10
2.5. Identyfikacja barier utrudniaj cych usamodzielnienie mŁdzie y w wieku 16-25 lat z terenu wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego í í í í í í í í í ...	10
3. Analiza potrzeb i oczekiwa usamodzielniaj cej si mŁdzie y z terenu wojewŁdztwa kujawsko-pomorskiego w opinii opiekunów mŁdzie y usamodzielniaj cej si í ..í ..	12
3.1. WspÓłpraca instytucji w zakresie usamodzielniania mŁdzie y w wieku 16-25 lat í	12
3.2. Indywidualny Plan Usamodzielnieniaí í í í í í í í í í í í í í í í í	13
3.3. Indywidualny Plan Pomocy Dziecku í	14
3.4. Motywacja mŁdzie y w wieku 16-25 lat a proces usamodzielniania í í í	15
4. Indywidualny Plan DziaŁania Ó propozycje opiekunów mŁdzie y usamodzielniaj cej si í	17
4.1. Asystent usamodzielnienia ...í ..	17
4.2. Obozy/warsztaty integracyjne í	18
4.3. Grupa wsparcia í ..í í í í ...	18
4.4. Formy wsparcia í	19
4.5. Spotkania instytucji í	20
PODSUMOWANIE í	21
ANEKS (SCENARIUSZE BADANIA) í í í	22
A.1. Scenariusz wywiadu grupowego z opiekunamií í í í í í í í í í í í í í í í	23
A.2. Scenariusz wywiadu grupowego z mŁdzie í í í í í í í í í í í í í í í í	26

NOTA METODOLOGICZNA

W naszym badaniu zastosowaliśmy metodę zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI - Focus Group Interview). FGI jest techniką badań jakościowych, polegającą na pozyskiwaniu opinii grup osób na temat określonego produktu, zdarzenia bądź idei. Opinie zbierane są podczas dyskusji, w której bierze udział od 5 do 10 osób. Dyskusja prowadzona jest przez moderatora, który kieruje rozmową posiadając się specjalnie przygotowanym scenariuszem.

Podstawową zaletą zogniskowanych wywiadów grupowych jest możliwość obserwacji naturalnej interakcji społecznej między uczestnikami. Dzięki temu, badanie realizowane metodą grup fokusowych pozwala na rekonstrukcję głęboko zakorzenionych sposobów myślenia i postrzegania zjawisk. Ponadto, schemat niewymuszonej rozmowy sprzyja generowaniu nowych, twórczych rozwiązań oraz ujawnianiu emocji.

W naszym badaniu przeprowadzonym w lipcu 2012 roku wzięli udział młodzież usamodzielniająca się w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego oraz opiekunowie (wychowawcy, dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych [o-w]) młodzież usamodzielniającej się. Wywiady zostały zrealizowane na dwóch grupach młodzież usamodzielniającej się oraz dwóch grupach opiekunów, po dwa w Bydgoszczy i w Toruniu. Badanie jest częścią prac realizowanych w ramach projektu „Od modelu do rozwiązań w pracy socjalnej z młodzieżą” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet VII. Promocja integracji społecznej). Celem badania było:

- analiza potrzeb i oczekiwań usamodzielniającej się młodzieży z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju osobistego,
- analiza potrzeb i oczekiwań usamodzielniającej się młodzieży z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju zawodowego,
- identyfikacja barier utrudniających usamodzielnienie młodzieży w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego,
- analiza współpracy placówek o-w z otoczeniem: innymi placówkami, samorządem, instytucjami pomocowymi oraz organizacjami pozarządowymi,
- analiza specyfiki pracy z młodzieżą z wykorzystaniem Indywidualnych Programów Usamodzielnienia,
- analiza potrzeb opiekunów młodzież usamodzielniającej się,

- identyfikacja innowacyjnych rozwiązań, technik, narzędzi, metod w pracy z młodzieżą usamodzielniających się.

W grupie usamodzielniających się znalazły się młodzi z: domów dziecka, rodzinnych domów dziecka, Ochotniczych Hufców Pracy, młodzieży o rodka socjalizacyjnego, grup usamodzielniających się. W grupie opiekunów młodzieży usamodzielniającej się znaleźli się przedstawiciele takich podmiotów jak: Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Miejskie Orodki Pomocy Społecznej, Gminne Orodki Pomocy Społecznej, domy dziecka, Ochotnicze Hufce Pracy, młodzieży o rodka socjalizacyjny.

2. Analiza potrzeb i oczekiwań młodzieży usamodzielniającej się w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego

2.1. Przyszłość młodzieży usamodzielniającej się

L.p.	Przyszłość
1.	Zaznacza się wyraźna różnica pomiędzy młodzieżą usamodzielniającą się z placówek o-w a młodzieżą wychowywaną w rodzinach biologicznych i rodzinach zastępczych. W przypadku młodzieży usamodzielniającej się z rodzinnych domów dziecka proces usamodzielniania rozpoczyna się szybciej i koordynowany jest przez osoby bliskie. Młodzieżą usamodzielniającą się w rodzinach biologicznych i w rodzinnych domach dziecka ma wiadomo konieczność samodzielnego projektowania swojej przyszłości. Młodzieżą z placówek o-w nie dostrzega wsparcia w rodzinie i nie ma potrzeby planowania swojej przyszłości. Młodzieżą usamodzielniającą się z placówek o-w jest niepewna swojej przyszłości o swojego procesu usamodzielniania, o którym <i>nie miała okazji dyskutować ze swoimi opiekunami.</i>
2.	Młodzieżą usamodzielniającą się w najbliższej przyszłości (do 5 lat) widzi siebie w pełnej rodzinie, której będzie poświęcał swój czas. Projekcja przyszłości obejmuje <i>posiadanie własnego mieszkania, gdzie jest wspólne miejsce dla całej rodziny, której poświęca się dużo czasu poprzez wspólne spędzanie czasu, słuchanie opowieści, poznawanie siebie i jak będzie można to pójść do pracy.</i> Rodzina jest dla nich fundamentem prawidłowego funkcjonowania w życiu osobistym i zawodowym. Wiąksza część młodzieży wykazuje chęć kontynuowania swojej drogi edukacyjnej na etapie szkół (liceum, itd.) i studiów. Wskazana potrzeba wynika także ze wiadomości o rozpoczęciu instytucjonalnego procesu usamodzielniania, który zwiększa ich samodzielność ekonomiczną. Młodzieżą w przyszłości pragnie zaspokoić swoje potrzeby emocjonalne (<i>potrzeba bezpieczeństwa, miłości, zrozumienia, obecności drugiego człowieka</i>) bowiem uznaje, że mogą one nie zagwarantować im zmian sytuacji życiowej.
3.	Młodzieżą usamodzielniającą się ma wiadomo trudno ci na rynku pracy. Nieliczni podejmują samodzielne działania na rzecz aktywności zawodowej poprzez odbywanie praktyk zawodowych, samodzielne poszukiwanie pracy z wykorzystaniem takich narzędzi jak Internet. Jako przyszli pracownicy potrzebują

	wsparcia szczególnie najbliższych osób. Dostrzegaj swój potencjał w obszarze zawodowym i wskazuj zawody, w których w przyszłości jesteś w stanie się sprawdzić (fryzjerstwo, kosmetyka, gastronomia).
4.	Młodzi usamodzielniają się (dotyczy to szczególnie młodzieży z placówek o-w), będąc na początku procesu usamodzielniania, żyje obecnie chwilami i nie odczuwa potrzeby planowania swojej przyszłości i podkreśla: <i>nie wiem, co dalej, może jakaś praca, nie wyobrażam sobie przyszłości po opuszczeniu placówki</i> . Wynika to przede wszystkim z tego, że młodzieź nie ma wiedzy w zakresie skutecznych sposobów planowania swojej przyszłości i gospodarowania nią.
5.	Młodzi usamodzielniają się w przyszłości myśląc o założeniu firmy, co wynika przede wszystkim z potrzeby niezależności, <i>zarabiania pieniędzy</i> . Widoczna jest jednak tendencja bierność w dążeniu do osiągnięcia indywidualnych celów. Poza podstawowymi krokami w osiągnięciu samodzielności np. przygotowaniu biznes planu <i>nic nie robi w dalszym rozwoju</i> . Bierność wynika m.in. z wcześniejszych porażek i braku motywacji, które zniechęcają młodzieź do podejmowania działań na rzecz planowania swojej przyszłości.
6.	Zdecydowana większość młodzieży usamodzielniającej się widzi siebie w roli potencjalnego pracownika. 1 na 5 badanych widzi siebie w samodzielnej działalności gospodarczej, w roli <i>właściciela firmy</i> .

2.2. Usamodzielnianie młodzieży w wieku 16-25 lat

L.p.	Proces usamodzielniania a rozumienie pojęcia
1.	Młodzi usamodzielniają się i upatruje usamodzielnienie w wolności, niezależności, braku kontroli ze strony osób dorosłych. Usamodzielnienie rozumie jako moment, w którym <i>opuszczają rodzinne domy, placówki o-w i samodzielnie rozpoczynają swoje życie i są pozbawieni środków do życia</i> . Samodzielność natomiast z konieczności znalezienia pracy, która będzie podstawowym źródłem finansowania ich bieżących potrzeb a <i>opłacenie mieszkania, potrzeb osobistych (kupno i opłacenie telefonu komórkowego, wakacji, itp.)</i> . Usamodzielnienie a w opinii młodzieży usamodzielniającej się a <i>to odpowiedzialność za siebie, wchodzenie w dorosłe życie, gdzie nie można już liczyć na pomoc rodziców czy innych osób</i> . Nieliczna grupa badanych, proces

	<p>usamodzielnienia uto samia z <i>dojrzałości psychicznej i fizycznej</i>. <i>Samodzielność to jest dopiero wtedy, jak się wyjdzie z jakiegoś otoczenia. Nie ma jej wychowawców. Młodzież usamodzielniająca się podkreśla jednak potrzebę obecności w ich życiu (procesie usamodzielniania) osób bliskich, w tym, jak: rodzice, dziadkowie, przyjaciele.</i></p>
2.	<p>W opinii młodzieży usamodzielniającej się proces usamodzielnienia rozpoczyna się zbyt późno i nie przygotowuje młodzieży do samodzielnego rozpoczęcia dorosłego życia. <i>Usamodzielnianie to przede wszystkim wewnętrzna taka rozterka, co ze mną się będzie działo dalej, czy sobie poradzę, czy ktokolwiek się tym zainteresuje, czy powinien się zainteresować.</i></p>
3.	<p>Dotychczasowe pozytywne doświadczenia procesu usamodzielnienia upatrują w pozyskaniu praktycznych umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego (gotowanie, sprzątanie, itp.), umiejętności nawiązania kontaktów z rówieśnikami i innymi ludźmi.</p>
4.	<p>Młodzież usamodzielniająca się podkreśla, że nie jest przygotowywana do procesu usamodzielniania i dlatego wskazuje na potrzebę aktywnego, obopólnego uczestnictwa w procesie usamodzielniania zarówno samej młodzieży, jak i opiekunów oraz instytucji zaangażowanych w ten proces.</p>
4.	<p>Młodzież usamodzielniająca się nie dostrzega wsparcia ze strony instytucji i w to wsparcie w ogóle nie wierzy. W opinii młodzieży usamodzielniającej się <i>proces usamodzielniania nie istnieje</i> i ogranicza się jedynie do kwestii wsparcia finansowego i wymogów związanych z ukończeniem edukacji (nadmierna biurokracja demotywuje ich w podejmowaniu dalszych działań na rzecz ich procesu usamodzielniania). <i>Proces widzą jako (tj.) stert papierów, formularzy, (tj.) ankiet, które i tak nic nie pomagają, (tj.). Poza tym, że osoby usamodzielniające się otrzymują pieniądze na kontynuację nauki i tak instytucje tego jako nie sprawdzają.</i></p>

5.	Médzie nie ma oczekiwa wobec osób je wspieraj cych (poza wsparciem motywacyjnym). Brak si e, odwagi i samodzielno ci ogranicza médzie usamodzielniaj c si w podejmowaniu wa nych decyzji yciowych. Sukces w procesie usamodzielniania upatruj w poprawnych, pozytywnych relacjach mi dzy opiekunami a médzie , którzy w opinii médzie y usamodzielniaj cej si s tak e g ewnym róde m informacji i wsparcia w procesie usamodzielniania (np. <i>pisz programy wakacyjne, współ pracuj z instytucjami ó stowarzyszeniami, fundacjami</i>).
6.	Instytucje, do których médzie usamodzielniaj ca si zwraca si o pomoc to: MOPS, UM, s dy, fundacje (wsparcie rozpatrywane jest w kategoriach ekonomicznych ó dodatki rodzinne, mieszkaniowe, z tytu e urodzenia dziecka, alimenty, stypendia naukowe). wiadomo w zakresie istnienia innych, ni opiekunowie róde e wsparcia médzie y usamodzielniaj cej si jest bardzo niska.
7.	Médzie podkre la konieczno osobistego zaanga owania w proces usamodzielniania, bez którego, w ich opinii, nie ma mowy o jakimkolwiek sukcesie. Médzie usamodzielniaj ca si ma wiadomo zale no ci od instytucji pomocowych, z których ch tnie korzysta.
8.	Médzie usamodzielniaj ca si nie ma poczucia uzyskania samodzielno ci. Nad ich procesem usamodzielniania czuwa pracownik socjalny i/lub opiekun. Widz potrzeb anga owania w ich proces usamodzielniania m.in.: pedagogów, psychologów z placówek, gdzie obecnie przebywaj . Instytucje, które w ich opinii s niezb dne w procesie usamodzielniania to te placówki z obszaru pomocy spo ecznej, z którymi médzie mia e ju do czynienia: dom dziecka, MOPR, MOPS, PCPR, ZGM, UM.
9.	W opinii médzie y usamodzielniaj cej si wyznacznikiem sukcesu w procesie usamodzielniania jest znalezienie pracy - <i>g ewnego róde a utrzymania i ycia w ogóle</i> .

10.	<p>W opinii młodzi y usamodzielniaj cej si osobami zainteresowanymi ich przyszł ci s najbli sze osoby (rodzina, w tym dziadkowie, rodze stwo i przyjaciele). W opinii młodzi y usamodzielniaj cej si opiekun usamodzielnienia ogranicza ich šwolno ö i d enie do samodzielno ci i dlatego nie wykazuj potrzeby šposiadaniaö opiekuna w procesie usamodzielniania. Wskazuj , e decyzje o wyborze opiekuna usamodzielnienia s przypadkowe i nieprzemy lane, co wynika tak e z braku dostatecznej liczby czasu, którego oczekuje wychowanek placówki. Opiekun usamodzielniania - w opinii młodzi y usamodzielniaj cej si - powinien mie wiedz na temat wychowanka, który opu ci€ ju placówk . Wsparcia ze strony opiekuna oczekuj nie tylko w zakresie uzyskania pomocy finansowej, ale tak e wsparcia emocjonalnego (dotyczy szczególnie: motywacji do podj cia lub kontynuowania edukacji, wsparcia w podj ciu decyzji zawodowych). Rekomendacje młodzi y usamodzielniaj cej si ukierunkowane s na powo€nie placówki odpowiedzialnej za szkolenie pracowników ó opiekunów młodzi y usamodzielniaj cej si . Wskazuj , e podstawow umiej tno ci opiekuna młodzi y usamodzielniaj cej si powinna by komunikatywno , umiej tno motywowania młodzi y, wiedza w zakresie problemów młodzi y, zaangażowanie, konsekwencja i stanowczo .</p>
-----	---

2.3. Potrzeby i oczekiwania młodzi y usamodzielniaj cej si w zakresie rozwoju osobistego

L.p.	Potrzeby i oczekiwania młodzi y usamodzielniaj cej si w zakresie rozwoju osobistego
1.	<p>Młodzi usamodzielniaj ca si dostrzega potrzeb uczestniczenia w praktyce zawodowej, zaj ciach ukierunkowanych na kształ€owanie ich umiej tno ci: komunikowania si w grupie rówie niczej, poruszania si na rynku pracy, umiej tno ci radzenia sobie ze stresem, w trudnych sytuacjach, wykorzystania technik motywacji, gospodarowania i planowania czasu, gospodarowania bud etem.</p>
2.	<p>Młodzi usamodzielniaj ca si wskazuje na potrzeb powo€nia grupy wsparcia utworzonej przez sam młodzi usamodzielniaj c si , która by€by oparciem i szans na wymian do wiadcze w zakresie usamodzielniania.</p>

3.	Młodzie usamodzielniaj ca si wskazuje na potrzeb wi kszego zaangażowania instytucji w ich proces usamodzielnienia (dotyczy to szczególnie urz dników nieprzygotowanych, w opinii młdzie y usamodzielniaj cej si , do pracy z nimi). Podkre laj bowiem <i>brak zainteresowania ze strony pa stwa, bo jeste my obywatelami, którzy mieli do nietypowe ycie i powinna by jakakolwiek pomoc z tego tytuł, a nie ograniczenie w dost pie do mieszka i lekcewa enie nas w urz dach.</i>
----	---

2.4. Potrzeby i oczekiwania młdzie y usamodzielniaj cej si w zakresie rozwoju zawodowego

L.p.	Potrzeby i oczekiwania młdzie y w zakresie rozwoju zawodowego
1.	Młdzie usamodzielniaj ca si wskazuje na braki i potrzeb kształtowania umiej tno ci niezb dnych na rynku pracy (narz dzi poszukiwania pracy, autoprezentacji, rozmowy z pracodawc , itp.). Młdzie wykazuje ogromne zapotrzebowanie na podnoszenie swoich umiej tno ci j zykowych i kwalifikacji zawodowych (w formie kursów) oraz umiej tno ci pozyskiwania rodków finansowych na otwarcie w łsnej dzia łno ci gospodarczej czy rozwoju zawodowego.
2.	Formy rozwoju, które młdzie usamodzielniaj ca si uznaje za najbardziej korzystne, to: praktyki zawodowe i sta e w zakresie: fryzjerstwa, cukiernictwa, budownictwa, opieki i wychowania jako wychowawca kolonijny.

2.5. Bariery utrudniaj ce usamodzielnianie młdzie y w wieku 16-25 lat

L.p.	Bariery w procesie usamodzielnienia
1.	Młdzie usamodzielniaj ca si ma wiadomo zale no ci od wsparcia instytucjonalnego, które w ich opinii ogranicza realizacj procesu usamodzielniania. Bariery w procesie usamodzielnienia upatruj w: <i>braku pracy, l ku przed przyszł ci , braku motywacji, problemach osobistych, przedwczesnej rezygnacji z procesu usamodzielniania, braku umiej tno ci podejmowania decyzji.</i>
2.	Brak wystarczaj cego wsparcia ze strony bliskich osób i instytucji dysponuj cych odpowiednim szpłeczemö niezb dnym w procesie usamodzielniania, stanowi jedn z podstawowych barier.
3.	Młdzie usamodzielniaj ca si wskazuje, e barier w ich procesie

	usamodzielniania jest tak e ograniczone wsparcie finansowe (dotyczy to wspierania zarówno w zakresie rzeczy materialnych jak i w gospodarowaniu czasem wolnym, np. wakacje).
4.	Stereotypowe podejście do młodego człowieka na rynku pracy, szczególnie kobiet, zniechęca młodzi do aktywności w tym obszarze. Wymagania stawiane przez pracodawców (m.in.: wiek, doświadczenie, itp.) i brak pracy stanowi najtrudniejszą barierę dla młodzi i usamodzielniającej się.
5.	Oczekiwania młodzi i usamodzielniającej się odnośnie rynku pracy są wysokie w stosunku do kwalifikacji i zaangażowania w pracę, jakie deklarują. Ich zaangażowanie w zmianę swojej sytuacji zawodowej natomiast charakteryzuje postawa „śwycofania”, która wynika z wcześniejszych, negatywnych doświadczeń - pierwsza, negatywna konfrontacja z przedstawicielami instytucji rynku pracy powoduje ich rezygnację z dalszych działań na rzecz aktywności zawodowej i dalszego poszukiwania innych form zatrudnienia koordynowanych przez m.in.: Urząd Pracy (staż, praktyka, itp.).
6.	Młodzi usamodzielniająca się nie zna przypadków, np. wśród swoich znajomych, którym udało się proces usamodzielnienia, co pogłębia ich obawy o proces usamodzielnienia i tym samym obniża ich motywację do podejmowania działań na rzecz własnego procesu usamodzielniania.
7.	Zauważalny przez młodzi i usamodzielniającą się brak współpracy instytucji na rzecz urealnienia procesu usamodzielniania wpływa na niepowodzenia w tym procesie.

3. Analiza potrzeb i oczekiwań młodzieży i usamodzielniającej się w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w opinii opiekunów młodzieży i usamodzielniającej się.

3.1. Współpraca instytucji w zakresie usamodzielniania młodzieży w wieku 16-25 lat

L.p.	Współpraca instytucji
1.	Opiekunowie współpracują głównie z MOPR/PCPR. Ta współpraca daje im wiedzę o obowiązujących przepisach i uprawnieniach wychowanków oraz pozwala lepiej koordynować realizację zobowiązań wychowanków wobec instytucji. Współpraca daje MOPS lepszą i pełniejszą wiedzę o wychowankach. Dane te uzupełniane są w centrach i ośrodkach pomocy rodzinie przez współpracę z podobnymi placówkami, np. OPS.
2.	Zarówno pracownicy socjalni, jak i opiekunowie cenią sobie osobisty, bezpośredni, niesformalizowany kontakt i preferują taką formę wymiany informacji. Dobra współpraca na tej płaszczyźnie nie w opinii badanych przynosi wymierne korzyści dla podopiecznych, bo <i>może na wtedy przynieść korzyści. I gdzie jest w stanie przekonać poszczególne szczeble tej władzy, od przewodniczącego, wójta, radnych, komisji i obejrzeć przepisy i znaleźć rozwiązanie, aby ten lokal dla tego młodego człowieka dał, gdzie się pracownik zaangażuje razem z opiekunem i robi generalny remont od podstaw temu młodym człowiekowi, a potem gdzie oni rzeczywiście czuwają, aby on wszedł na rynek pracy, aby u siebie relacje ze swoją dziewczyną i z teściami.</i>
3.	Zdaniem badanych zmiany we współpracy nastąpią wtedy, gdy przestano przyznawać pieniądze na usamodzielnienie przez rozdzielniaka, a zaczął to nadzorować wydatkowanie tych środków przez młodzież, tak aby nie trwoniły ich biologiczne rodziny.
4.	Problemy, jakie pozostają to niedostateczna ilość osób o odpowiednich cechach charakteru, kompetencjach i poziomie zaangażowania, które pracują jako opiekunowie oraz pracownicy socjalni. RI: <i>A po drugie, ponieważ nie ma w tej chwili pracy, nie ma tej selekcji do tego</i>

	<p>zawodu.</p> <p><i>R5: No tak, ale powinni by wychowawcy, tak samo jak pracownicy powinni by , w mojej ocenie poddawani specjalnym testom na etapie kiedy wybieraj kształcenie, albo ko cz kształcenie, czy rzeczywi cie maj specyficzne predyspozycje do pracy z drugim człowiekiem.</i></p>
--	---

3.2. Indywidualny Program Usamodzielnienia

L.p.	IPU
1.	<p>Indywidualny program usamodzielnienia jest traktowany jako formalno , której nale y dopećci . Z punktu widzenia opiekunów najlepiej, eby być jak najkrótszy, zawierać podstawowe informacje niezbędne do podj cia decyzji o przyznaniu dofinansowania przez PCPR/MOPR. Wychowankowie traktuj IPU jako obowi zek nie anga uj si w nie mocno.</p> <p><i>Do samego wydania decyzji ten plan jest wystarczaj cy. Bo je li chodzi o dalsz prac z wychowankiem, to wychowawcy znaj tych wychowanków, tak e współpraca powinna by .</i></p> <p>[í]</p> <p><i>l atwiej by chyba być na pocz tku zać y sobie, e analizujemy wychowanka pod k tem funkcjonowania spoćcznego, w szkole, emocjonalnego itd. I ju wychowawca sam sobie obiera jakie cele, tam gdzie faktycznie one musz by . Bo nieraz to mamy t tabelk i co trzeba napisa a niekoniecznie to jest takie wa ne i znac. ce cel w pracy z wychowankiem.</i></p>
2.	<p>Dofinansowania w praktyce niemal nikomu si nie odmawia, nawet w sytuacjach gdzie opiekunem usamodzielnienia zostaje rodzic, który si dzieckiem wcz niej nie interesować wiadczenia bywaj jedynie wstrzymane w wyniku nierealizowania planu, braku post pów w nauce. Rodzice cz sto naciskaj na mćdzie , bo w IPU widz szans na pozyskanie rodków finansowych dla siebie.</p> <p><i>Albo dostaje pomoc na kontynuacj nauki a pi ty raz jest na tym samym semestrze, stoi w miejscu to jest podstawa eby tej pomocy odmówi .</i></p>

3.	<p>Co ciekawe pracownicy placówek twierdzą, że opiekunami usamodzielnienia głównie zostają wychowawcy (szczególnie w przypadku mieszkańca usamodzielnienia), natomiast pracownicy socjalni widzą dużo wniosków, w których opiekunem jest rodzic biologiczny lub ktoś z rodziny.</p> <p>R1: <i>Znaczący w naszej placówce opiekunem usamodzielnienia jest zawsze wychowawca, wychowawca prowadzi.</i></p> <p>R6: <i>Tak podopieczny wskazuje.</i></p> <p>R1: <i>Wskazuje, ale przeważnie nie wskazuje swojego wychowawcę, z nim jest związany, ma zaufanie największe do niego, tak no my pełniemy rolę rodziców.</i></p> <p>R2: <i>Ale to zależy od wychowanka, bo my mieliśmy taki przypadek, że w trakcie trwania projektu zrezygnował ze swojego wychowawcy, a wziął sobie kogoś kto był opiekunem tamtego mieszkania, bo z tą osobą miał rzeczywiście kontakt.</i></p> <p>R1: <i>No i wcale nie jest tak, żeby ta wiązka była między tym wychowankiem a osobą usamodzielniającą, a jeżeli jest to przypadkowe tożsamość.</i></p> <p>R2: <i>Niestety często wskazują najbliższych członków swojej rodziny tak, a wiadomo że... u nas głównie są takie.</i></p>
----	---

3.3. Indywidualny Plan Pomocy Dziecku

L.p.	IPPD
1.	<p>Dokumentem, z którym najczęściej pracujący opiekunowie jest IPPD, który jest aktualizowany co pół roku i zawiera najważniejsze informacje o podopiecznych, ich silne i mocne strony, zainteresowania. Warto tym planom się przyjrzeć, gdy w trakcie rozmowy opiekunowie sobie przeczyli, z jednej strony mówili o tym jak wcale nie jest wzmacnianie mocnych stron wychowanków i praca z nimi, z drugiej kiedy podawali przykład pracy z takim planem skupiali się na nadrobieniu braków edukacyjnych i warto o to dopytać w IDI. Plan ten pomaga opiekunom podsumować i usystematyzować pracę z podopiecznym.</p> <p>R5: <i>Poza tym plany indywidualnej pomocy dziecku, to nie jest tylko rozwijanie błędów i korygowanie tego, co jest w nim nie tak, ale też wspieranie tego, co jest jak najbardziej ok.</i></p> <p>R4: <i>Plany są właśnie nie po to, by pokazać mocne strony wychowanka. Na dzie</i></p>

<p><i>dobry pokazujemy, jaki jest fajny, a pó niej ewentualnie mo emy pracowa nad tymi s€abo ciami.</i></p> <p><i>(í)</i></p> <p>R4: <i>To si bierze ch€opaka, siada si z nim i si mówi. S€uchaj widz braki w tym, w tym i w tym czy si zgadzasz ze mn . No tak. (í). Tak e z wychowankiem, eby mu u wiadomi jakie ma braki, nad czym musi pracowa .</i></p>

3.4. Motywacja m€dzie y w wieku 16-25 lat a proces usamodzielniania

L.p.	Motywacja m€dzie y usamodzielniaj cej si
1.	<p>M€dzie ma problemy z motywacj , co zdaniem badanych wynika ze stawiania im niskich wymaga przez otoczenie, np. ulgowe traktowanie w szkole. ród€m tego jest te fakt, e wychowankowie nie konfrontuj si ze swoimi problemami, tylko obarczaj odpowiedzialno ci za swoj sytuacj rodzin .</p> <p>R3: <i>Oni s zwi zani z rodzin , jakby si nie odci li. Ca€y czas odpowiedzialno za swoje ycie zrzucaj na rodzin , a to nie t dy droga, bo nie zrozumiej , e ju s na tyle doro li, e mog wzi ycie i sprawy w swoje r ce i nie musi si ich ycie potoczy wcale tak jak rodziny. Dopóki tego nie zrozumiej nie zrobi kroku w przód a niestety wielu z nich ca€y czas obwinia rodzin za to, co teraz ich spotyka, jak teraz funkcjonuj , jak ich ycie wygl da.</i></p> <p>R4: <i>Z jednej strony odbija z drugiej strony daje si wykorzystywa , bo chc im ca€y czas pomaga . Tak jak naszej Natalii matka, która pobiera cz jej dochodów z alimentów od ojca.</i></p>
2.	<p>Efektem takiej sytuacji jest stawianie sobie niskich celów, brak wiary w siebie oraz s€miany zapa€ Szans na popraw tej sytuacji móg€by by inspirator ó osoba, która poka e, e nawet w ich sytuacji mo na osi gn sukces.</p> <p>R3: <i>Tak, tylko e oni funkcjonuj mam wra enie w ten sposób, e wytyczaj te ni sze cele. Oni nie si gaj tych wysokich szczebli. Mam wra enie, e ona zupe€nie wiadomie si wypowiedaj c mówi€a raczej o tych celach ni szych. Mam wra enie, e nasi wychowankowie s tak specyficzni, e oni nawet nie bior pod uwag celu wy ej.</i></p> <p><i>[í]</i></p> <p>R5: <i>To te jest taki s€miany zapa€ Tu du o zale y od wychowawców czy, tak jak by€ ze schroniskiem, póki wychowawca je dzi€ prosi€ namawia€to by€a 100%</i></p>

frekwencja, co tydzie jednak nie b dzie je dziędo schroniska, to jednak zapa€ jest mniejszy. Je d dzieciaki ale mniej. Wolontariat tak póki je d wychowawcy i przypomn . A z tego korzy ci dla nich to na pewno satysfakcja. Oni te potrzebuj takiego poczucia, e s do czego potrzebni. Oni si czuj niechciani czasem, niepotrzebni. A tak to inne formy jakie zaj cia, konkursy, a jeszcze jak wygrywaj to ju jest szcz cie niesamowite.

[í]

R1: W naszej placówce przychodz ci byli wychowankowie, którzy za€ yli rodzin , maj prac , je d samochodami. Osi gn li jaki tam poziom ycia, który diametralnie odbiega od poziomu ycia ich rodziców. I przychodz i naprawd robi fajn robot , rozmawiaj z tymi dzie mi, z m€dzie , która ma problemy ze szko€, migaj si . Ja wr cz bardzo prosz takich ludzi, którzy niby przychodz w odwiedziny do mnie, ale ja ich sadzami i mówi , we pogadaj z tym, z tamtym. Powiedz jak twoje ycie wygl da€, powiedz, e ty dzisiaj jeste ustawiony, ale nie zawsze tak by€. Te mia€ takie problemy. I oni w€a nie przychodz , rozmawiaj i to jest bardzo cenne.

R5: Bardzo s wiarygodni bo jak byli te tacy sami, k€poty z nauk czy z tym tamtym.

4. Indywidualny Plan Działania o propozycje opiekunów młodzieży i usamodzielniającej się

4.1. Asystent usamodzielnienia

L.p.	Asystent usamodzielnienia
1.	<p>Uytkownicy wskazują na potrzebę powołania asystenta usamodzielnienia (taką rolę mógłby pełnić asystent rodzinny). Uzasadnieniem dla wprowadzenia takiej osoby jest fakt, iż aktualni opiekunowie procesu usamodzielnienia nie ponoszą żadnej odpowiedzialności formalnej za realizację procesu, ani nie są w żaden sposób motywowani do pełnienia swojej roli.</p>
2.	<p>Zdaniem badanych taka osoba powinna być osobą z zewnątrz, która nie powinna być ani opiekunem ani członkiem bliższej lub dalszej rodziny. Taka sytuacja ma zapewnić obiektywne, bezstronne i konsekwentne egzekwowanie planu działania i ustalonych zasad z usamodzielniającymi się osobami. Fakt, że będzie to nowa osoba ma pomóc poprzez wzbudzenie respektu u wychowanka.</p> <p><i>To w dużej mierze zależy od środowiska, od specyfiki. No bo nie każdy jest taki, że można kogokolwiek zaangażować do takiej roli. Ale ja mam takie wrażenie, że specyfika relacji wychowanka pomiędzy wychowankiem a z kimś z rodziny, rodzinnym otoczeniem, to nie musi być rodzina, ale jakiegoś przyjaciela, a specyfika relacji między wychowankiem a asystentem spoza placówki - zupełnie z zewnątrz, jest zupełnie inna. Mam wrażenie, że wychowanek czuje większy respekt i większe poczucie obowiązku w relacji z osobą zupełnie obcą, zupełnie nową z jakiegokolwiek instytucji, niż w relacji z osobą z rodziny. Myślę, że by się powielali te same schematy, z którymi mamy do czynienia teraz, że np. ktoś koło wychowanka zmotywowany do tego, aby przyszedł podpisać jakiś wniosek. Trzeba tak naprawdę myśleć za nich, a oni niestety wychodzą z placówki urywając ten kontakt, bo jak mówili my, nie chcąc tej kontroli. Gdyby to była osoba spoza placówki, spoza jego życia rodzinnego, środowiska, relacja miałaby szansę ułożyć się zupełnie inaczej.</i></p>

3.	Badani dopuszczają, że w jednostkowych przypadkach mógłby to być ktoś z bliskiego otoczenia lub dalszej rodziny, ale uważają, że osoba o odpowiedniej motywacji i kompetencjach byłaby bardzo trudno znaleźć.
4.	Taki asystent powinien być mocno zaangażowany w swoją pracę, aby móc poznać dokładnie historię swoich podopiecznych i zależeć im na ich sukcesie w procesie usamodzielnienia. Wymagania stawiane podopiecznym przez asystentów powinny być dostosowane do ich możliwości, asystent powinien potrafić ocenić, ile może wymagać od danej osoby.
5.	Najlepszym (modelowym) rozwiązaniem byłaby sytuacja, gdzie taki asystent pracuje z wychowankiem i jego rodziną od momentu umieszczenia dziecka w placówce.
6.	Pojawiła się sugestia, że dobrze byłoby, aby to była kobieta, ponieważ może być atrakcyjna dla dziewcząt, podczas gdy mężczyzna może być traktowany przez chłopców jako kumpel, a przez dziewczęta jako potencjalny partner.

4.2. Obozy/warsztaty integracyjne

L.p.	Warsztaty integracyjne
1.	Opiekunowie wskazywali na skuteczność 2 tygodniowych warsztatów wyjazdowych dla młodzieży. Ważne aby młodzież miała dużo o ciekawych zajęciach np.: <i>lepienie z gliny, zajęcia z odpoczynania¹, techniki relaksacyjne ale też czas na działania własne</i> . Zajęcia powinny mieć charakter bardziej praktyczny niż teoretyczny.

4.3. Grupa wsparcia

L.p.	Grupa wsparcia
1.	Zaproponowano utworzenie grupy wsparcia, w ramach której młodzież nawzajem pomagałaby sobie w rozwiązywaniu problemów związanych z usamodzielnieniem.

¹ Patrz np. <http://www.pracawdanone.pl/sztuka-odpoczynania.html>

2.	Grupa taka pomagałaby przepracować najważniejsze problemy, pełniłaby rolę psychoedukacyjną oraz wzmacniała samoświadomość wychowanków.
3.	W grupie terapeuta (wolontariusz) pełni rolę prowadzącego spotkania, natomiast to wychowanek pomaga wychowankowi. Istotne byłoby aby grupa taka działała jako grupa zewnętrzna nie związana z żadną instytucją.

4.4. Formy wsparcia

L.p.	Formy wsparcia
1.	<p>Ważne dla badanych byłoby aby pracować indywidualnie a nie posługiwać się schematami takimi jak mieszkanie, praca dla każdego.</p> <p><i>Wiem państwo do czego ja nawiję, bo te miałam taki podobny projekt, co prawda nie dla młodzieży, dla dorosłych osób i co się okazało, że do pomocy, psycholog, doradca, gospodarowanie budżetem, gotowanie, no różne takie, mieliśmy nawet wachlarz. I wiecie państwo co tym ludziom najbardziej pomogło? Nie uwierzycie, wstawienie zębów. Autentycznie. Opieka stomatologiczna i protetyczne uzupełnienie braków kobietom i mężczyznom, już pomijam to, że kupienie garnituru i garsonki na rozmowy kwalifikacyjne i Spółród 15, 8 dostało taki usług, 7 dni pracuje. No naprawdę, nie przyszłoby do głowy, ale była tak grupa, no bez zbędnych ludzi. Tak sobie myślimy, no wszystko fajnie, oni tak są chwaleni, na tych praktykach, na tych przyuczaniach do zawodu, ale no jak taka kelnerka wietnie porusza się, ma swój dar, no ale jak odezwie się do klienta?</i></p>
2.	Wychowankowie powinni być objęci pracą socjalną, mieć oddzielnego pracownika socjalnego lub asystenta po to, aby pomagać rozwiązywać tylko te konkretne problemy.
3.	Niezbędne jest zapewnienie podstawowych kompetencji poprzez treningi budowlane, nauki praktycznego zarządzania gospodarstwem domowym, nauki gotowania. Dodatkowo sugerowano wprowadzenie zajęć dotyczących seksualności, kursu prawa jazdy, zajęć integracyjnych, porad w saloniku kosmetycznym z wizytą np. jak dobra makijaż do sytuacji, stylist, zajęcia na siłowni z trenerem.

4.5. Spotkania instytucji

L.p.	Spotkania instytucji
1.	Badania wskazują na potrzebę organizowania spotkań różnorodnych instytucji zajmujących się usamodzielnieniem w celu poprawienia jakości ich pracy oraz poziomu współpracy, budowania sieci kontaktów personalnych. Przydatne byłoby także jakieś forum wymiany doświadczeń w formie spotkań grupowych lub innej.

Podsumowanie

Zastosowany rodzaj badań pozwolił na zebranie opinii i odczuć badanych dotyczących procesu usamodzielnienia młodzieży w wieku 16-25 lat. Badani, szczególnie młodzież, negatywnie ocenili proces usamodzielnienia. Wskazywali, że proces usamodzielnienia odbywa się zbyt późno i nie jest procesem, który w pełni przygotowuje młodzież do samodzielności. Wynika to przede wszystkim z nadmiernego nadzoru, stereotypowego podejścia do młodych ludzi, (w szczególności kobiet), braku samodzielności, ale także braku wsparcia ze strony rodzin, bliskich osób.

Badana młodzież w większości deklaruje trudności w swoim procesie usamodzielniania się. Wskazują oni na problemy zarówno z mieszkaniem, jak i z znalezieniem pracy, a także z niskim poczuciem własnej wartości oraz motywacją do działania. W tych właśnie obszarach oczekiwaliby wsparcia i pomocy. Pomoc udzielana im przez instytucje (zarówno rządowe jak i pozarządowe) jest głównie materialna, widzą oni jednak potrzebę wsparcia osobistego i emocjonalnego (w postaci np. psychologa, pedagoga itp.). Młodzież z jednej strony nie widzi potrzeby posiadania opiekuna procesu usamodzielniania, ponieważ uznaje go za czynnik ograniczający ich wolność i swobodę. Z drugiej strony wskazywali także na konieczność powołania asystenta usamodzielniania bądź tego osobę zewnętrzną z obiektywnym spojrzeniem na sytuację i z odpowiednią wiedzą. Od swoich opiekunów usamodzielniania podopieczni oczekują profesjonalizmu i zaangażowania, najlepiej gdyby była to osoba specjalnie wyznaczona do tej funkcji. Badani widzą potrzebę zarówno w rozwoju konkretnych umiejętności zawodowych, ale także wspomagania swoich umiejętności komunikacyjnych i kompetencji społecznych. Badanych cechują wysokie oczekiwania w stosunku do rynku pracy, jednak przyjmują oni postawę wycofania w procesie poszukiwania pracy. Obawiają się oni także stygmatyzacji ze względu na swoje pochodzenie.

Placówki współpracują głównie z PCPR lub innymi jednostkami pomocy społecznej, sami respondenci cenią sobie głównie kontakty nieformalne, które uważają za najskuteczniejsze. Traktują oni Indywidualne Plany Usamodzielnienia jako formalność, której należy do niej do pewnego stopnia, jednak mającej niewielkie przełożenie na rzeczywistość. Są one głównie dla zapewnienia środków materialnych młodzieży. Opiekunowie wskazali także na powzięcie braku motywacji wśród podopiecznych z ich ulgowym traktowaniem przez

otoczenie, tym samym stawianiem im ni szych wymaga . Jako formy wsparcia dla mędzie y opiekunowie zaproponowali m.in.: warsztaty, grupy wsparcia. Wa ne jest tak e, aby nie skupia si wy€cznie na dwóch kluczowych czynnikach, jakimi s mieszkanie i praca, ale równie bra pod uwag inne rzeczy, które mog si okaza kluczowe w procesie usamodzielniania.

Scenariusz wywiadu grupowego z opiekunami

1. Wst p i przedstawienie si [ok. 20 min.]

1.1 Informacja o badaniu

Dzie dobry,

Nazywam si í ..

Jestem Pracownikiem Stowarzyszenia Kujawsko-Pomorski O rodek Wsparcia Inicjatyw Pozarz, dowych Tl OK i prowadz badania w ramach projektu: š Od modelu do rozwi za w pracy socjalnej z mędzie ö współfinansowanego z Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Spoęcznego.

Stowarzyszenie prowadzi wywiady z opiekunami, mędzie i decydentami w celu rozpoznania problemów i okre lenia potrzeb wychowawców i wychowanków, zwi zanych z procesem usamodzielniania .Wyniki tych bada pozwol wypracowa narz dzia i instrumenty niezbdne w pracy z mędzie zagro on wykluczeniem spoęcznym i wesprze ich w procesie usamodzielniania.

1.2 Chciałabym Pa stwu przedstawi ogólne zasady przebiegu naszego spotkania.

É Nie obowi zuje jednomy lno . Ka dy uczestnik mo e pozosta przy wásnych pogl dach, przy swoim zdaniu. Ka da wypowied jest wa na i cenna.

É Mo na stawia pytania zarówno prowadz cemu, jak i sobie nawzajem.

É Co jaki czas postaram si podsumowa to, co Pa stwo powiedzieli, aby upewni si , e dobrze zrozumiać Pa stwa wypowiedzi.

É Prosz o zabieranie gósu pojedynczo, poniewa b dziemy rejestrowa przebieg spotkania za pomoc kamery i dyktafonu. Nagranie naszego spotkania jest konieczne, poniewa nie ma mo liwo ci zapisywania wypowiedzi uczestników w trakcie dyskusji. Dzi ki nagraniu wszyscy b dziemy pewni, e Pa stwa wypowiedzi zostać wiernie zapisane. Poza tym notowanie bardzo wydł yćby czas naszego spotkania.

É **Materiał filmowy, d wi kowy i inne materiały dotycz ce uczestników dzisiejszego spotkania nie b d upublicznione.** Opinie wyra one przez Pa stwa b d przedstawione w raporcie ko cowym w sposób zbiorczy, tak e **przyorz dkowanie ich do poszczególnych osób nie b dzie mo liwe.** Wywiady s transkrybowane, nast pnie nagrania s usuwane, a kodowane transkrypcje s przechowywane na 1 komputerze i 1 dysku zewn trznym i b d usuni te 5 lat po projekcie. Zapewniam, e mog si Pa stwo wypowiada w sposób swobodny i szczery.

1.3 Przedstawienie uczestników

Poniewa mamy sp dzi ze sob najbli sz godzin lub dwie, proponuj , aby my si lepiej poznali. Prosz , eby ka dy z Pa stwa podał swoje imi i wpisał je na wizytówk stoj c przed nim. Prosz te powiedzie kilka słów o sobie. [Moderator pisze pytania na tablicy]

É Czy mam zajmuj si Pani/Pan zawodowo?

- Jak długo pracuje Pan/Pani w zawodzie?
- Co uznaje Pan/Pani za swój najwi kszy sukces w pracy z mędzie ?
- Co jest dla Pana/Pani najmniej satysfakcjonuj ce w pracy?

É Czy Pani/Pan bierze udział w tworzeniu programów usamodzielniania? W jakim zakresie?

É Jak najch tniej sp dza Pani/Pan czas po pracy?

2. Otoczenie instytucjonalne w procesie usamodzielnienia [ok. 40 min.]

Jak z Państwa punktu widzenia wygląda proces usamodzielnienia wychowanka, kto, jakie osoby, instytucje i organizacje pomagają Państwu i wychowankowi w procesie usamodzielnienia?

2.1 W procesie usamodzielnienia współpracujecie Państwo z niektórymi z tych instytucji. Jaki jest Państwa udział w tej współpracy?

[Moderator kładzie przed respondentem kartkę formatu A3 z kółkami na rodunku]

Chciałabym zaprosić Państwa do wspólnego zadania. Leżysz przed nami kartka.

Na niej jest tarcza, w rodunku której jest Państwa placówka. Chciałabym, aby każdy z Państwa zastanowił się, z jakimi instytucjami współpracujecie Państwo w kontekście usamodzielnienia wychowanków oraz aby zaznaczyli Państwo na tarczy miejsce tej instytucji w systemie współpracy. Im bliżej placówki, tym współpracowałeś/wałaś (to Państwo decydujcie), co uznajecie za ważne biorąc pod uwagę różne czynniki np. stopień, jakość, bliskość współpracy, czy poziom dofinansowania).

Chodzi nam o współpracę teraz lub w przeszłości. Jak już Państwo zastanowi, proszę, aby każdy narysował kółko oznaczające te instytucje i wpisał ich nazwy. Majcie Państwo na to 5 minut.

[Moderator przysłuchuje się dyskusji, po przeprowadzeniu wywiadu sporządza krótką notatkę na temat jej przebiegu]

[Po skończeniu rysowania] Czy to już wszystkie instytucje, z którymi współpracujecie Państwo?

Czy nie zapomnieli Państwo o jakiejś?

2.2 Mamy już gotową mapę otoczenia procesu usamodzielnienia. Chciałabym teraz, aby każdy z Państwa opowiedział o jednej z zaznaczonych instytucji.

[Moderator zadaje pytania 2.3-2.9 osobno dla każdej instytucji. Zachęca wszystkich uczestników do dodawania swoich spostrzeżeń].

2.3 Dlaczego wybrali Państwo akurat te instytucje?

2.4 Jak doszło do nawiązania współpracy między Państwa placówką a tą instytucją?

ÉKiedy nawiązano współpracę? Z jakich powodów?

2.5 Na czym obecnie polega współpraca z tą instytucją?

ÉJaki jest cel tej współpracy?

ÉProszę opisać ostatnie działania prowadzone w ramach tej współpracy: kiedy to było, co się działo, czym się skończyło? [Moderator prosi o szczegółowy opis]

2.6 Czy we współpracy z tą instytucją zachodziły jakie zmiany? [Jeśli tak]

ÉKiedy i w jakich okolicznościach nastąpiły zmiany? Z czyjej inicjatywy? Na czym polegały? Na lepsze/gorsze.

2.7 Jaki jest bilans współpracy z tą instytucją?

ÉCo ta współpraca daje szkole/przedszkolu?

ÉCo ta współpraca daje tej instytucji?

ÉCzy coś utrudnia współpracę? [Jeśli tak] Co? [Moderator prosi o szczegółowy opis]

ÉCzy chciałabym Pan/Pani coś zmienić w tej współpracy? [Jeśli tak] Co? Dlaczego? Czy Pana/Pani zdaniem taka zmiana jest prawdopodobna? Od czego by zależała?

ÉCzy współpracę z tą instytucją warto kontynuować w przyszłości? [Jeśli nie] Co by to przedszkole/ta szkoła straciła/a, gdyby zrezygnowała/a z tej współpracy?

3. Praca z programami [ok. 20 min.]

3.1 Każde z Państwa przyniosło w Państwa instytucji formularz/wzór programu usamodzielnienia. Chciałabym, abyśmy teraz popracowali z tymi

dokumentami. Niech ka dy z Pa stwa przeka e swój wzór osobie siedz cej po jego lewej stronie.

3.2 Niech ka dy z Pa stwa zapozna si z formularzem s siada i wska e na maksymalnie trzy elementy w tym formularzu, które uwa a za dobre i pomocne.

- Dlaczego te zapisy s wa ne?

3.3 Przekazujemy formularze znowu o jeden w lewo. Niech ka dy z Pa stwa wska e na maksymalnie trzy elementy w tym formularzu, które uwa a za wymagaj ce poprawy.

- Dlaczego te zapisy s wa ne?

3.4 Przekazujemy formularze znowu o jeden w lewo. Niech ka dy z Pa stwa wska e na maksymalnie trzy elementy w tym formularzu, które chcia by wprowadzi do swojego formularza?

3.5 Czy wszystkie zapisane na tablicy elementy programu uwa aj Pa stwo za wa ne?

3.6 Jak wygląda konsultowanie indywidualnych planów usamodzielniania się z wychowankami?

- Na jakie elementy ma wp w wychowanek?
- Jak cz sto programy s aktualizowane? Z jakich przyczyn?
- Czy korzysta Pan(i) ze wsparcia innych osób (np. specjalistów) w procesie tworzenia i realizacji IPD? Je li ó kogo?
- Czy zdarzy si , e podopieczny nie chcia współpracowa przy tworzeniu IPD? Je li tak ó jak rozwi za Pan(i) t sytuacj ?

3.7 Jak Pan(i) ocenia IPD jako metod pracy z m dze usamodzielniaj c si ? (Je li pozytywnie ó dlaczego?, je li negatywnie ó dlaczego?)

- Jakie s mocne strony tej metody?
- Jakie s sbe strony tej metody?
- Co by Pan(i) w niej zmienił Dlaczego?
- Czy w Pana(i) opinii IPD jest skuteczn metod wspieraj c m dze w procesie usamodzielnienia si ? Je li nie ó dlaczego?
- Czy zna Pan(i) metody skuteczniejsze od IPD? Je li tak ó to jakie? Dlaczego?

4. Podsumowanie [ok. 20 min.]

Na koniec chcia bym zapyta Pa stwa o kilka istotnych dla nas kwestii.

4.1. Jakie s potrzeby m dze y usamodzielniaj cej si inne ni znalezienie pracy i mieszkania?

- Czy te potrzeby s zaspakajane? W jaki sposób?
- Jakie kompetencje i umiej tno ci powinni posiada wychowankowie opuszczaj cy placówki opieku czo-wychowawcze?
- Jakie problemy psychologiczne maj wychowankowie?

4.2. Jak uk da si współpraca pomi dzy o rodkami a rodzinami wychowanków?

4.3. Jak wykorzystywana jest funkcja opiekuna usamodzielnienia oraz zagadnienie zespołu interdyscyplinarnego dla wychowanka usamodzielniaj cego si ?

4.4 Czy chcieliby Pa stwo co doda do swoich wypowiedzi?

[Moderator dzi kuje i ko czy spotkanie].

Scenariusz wywiadu grupowego z młodzieżą

Grupa:

Uytkownicy - przedstawiciele sektora integracji społecznej, organizacji pozarządowych, urzędów pracy, instytucji szkoleniowych, nauczycieli szkół i placówek pracujących i przygotowujących się do pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym.

Odbiorcy - młodzieżą zagrożona wykluczeniem społecznym, w tym: niepełnosprawna, bezrobotna, objęta opieką zastępczą, z zaniedbanych środowisk, placówek opiekuńczo-wychowawczych.

1. Wprowadzenie i przedstawienie się moderatora, projektu oraz celu badania

Czas: 9.00-9.05 (5 minut)

Moderator

Dzień dobry,

Nazywam się [imię]. Jestem pracownikiem Stowarzyszenia Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych (TŁOK) i prowadzę badania w ramach projektu: „Od modelu do rozwiązań w pracy socjalnej z młodzieżą” współfinansowanego z Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zaprosili my dzisiaj Was do dyskusji na temat potrzeb i problemów, jakie napotykać w procesie usamodzielnienia. Spotkanie jest częścią projektu: „Od modelu do rozwiązań w pracy socjalnej z młodzieżą” realizowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Nasze dzisiejsze spotkanie potrwa maksymalnie 120 minut. Bardzo dziękuję, że zechcieliście przyjąć nasze zaproszenie.

Informacje o projekcie

Projekt „Od modelu do rozwiązań w pracy socjalnej z młodzieżą” realizowany jest przez Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych (TŁOK). Założeniem projektu jest opracowanie, wdrożenie i upowszechnienie modelu wczesnej interwencji socjalnej (MWIS) w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.

Zebrany materiał badawczy posłuży do opracowania skutecznych metod i narzędzi pracy z młodzieżą w procesie usamodzielnienia. Stworzony model pozwoli Was wesprzeć m.in. poprzez: współpracę z pedagogami, psychologami, doradcami zawodowymi, przedsiębiorcami; warsztaty rozwoju osobistego, planowania kariery zawodowej; wsparcie finansowe na rozwój własnej działalności gospodarczej lub u innego pracodawcy. W dalszej perspektywie przyczyni się do wzmocnienia Waszych szans rozwojowych w obszarze edukacji i rynku pracy. Mamy nadzieję, że przygotowany model będzie wzorowym schematem postępowania w procesie usamodzielniania młodzieży i zarówno dla Waszych opiekunów, jak i dla Was.

Celem naszego badania jest:

- analiza potrzeb i oczekiwań usamodzielniającej się młodzieży z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju osobistego;
- analiza potrzeb i oczekiwań usamodzielniającej się młodzieży z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie rozwoju zawodowego;
- identyfikacja barier utrudniających usamodzielnienie młodzieży w wieku 16-25 lat z terenu województwa kujawsko-pomorskiego;

Chcemy, aby efekty naszej pracy były trwałe i pomocne po zakończeniu realizacji projektu.

2. Przekazanie informacji o rejestracji spotkania i wyjaśnienie wykorzystanej metody badawczej (FGI - wywiadu grupowego zogniskowanego) oraz roli moderatora

Czas: 9.05-9.09 (3-4 minuty)

Moderator

W naszej dyskusji pojawi się wiele pytań i odpowiedzi. Chciałbym powiedzieć, że wszystkie Wasze odpowiedzi są bardzo cenne i dlatego proszę, abyście nie czuli się skrępowani moją obecnością i opiniami innych uczestników.

Jesteście dziś ekspertami i Wasze opinie posłużą nam do opracowania metod, narzędzi, które są niezbędne w procesie usamodzielnienia. Nikt inny nie jest w stanie wskazać nam kierunków działań i opisać dróg, jak muszą przebiegać między ludźmi w usamodzielnianiu się.

Moja rola będzie polegać na poprowadzeniu naszej dyskusji tak, aby każdy z Was miał możliwość swobodnego wyrażenia swojej opinii na poruszany temat. Po naszej dyskusji sporządzę raport badawczy, w którym znajdą się Wasze spostrzeżenia, opinie, potrzeby. Dlatego niezbędne jest rejestrowanie naszego spotkania, aby żadna z Waszych odpowiedzi mi nie umknęła podczas sporządzania raportu. Materiał wykorzystany zostanie jedynie przeze mnie w celu opracowania raportu. Nie zostanie wykorzystany w żadnym, innym celu. Nie zostanie również rozpowszechniony i opublikowany. W tej sali stoi za lustrem weneckim - znajdźcie urządzenie rejestrujące obraz i dźwięk. Chciałbym Was zapytać - czy zgadzacie się na zarejestrowanie naszego spotkania?

3. Przedstawienie uczestników spotkania

Czas: 9.09-9.19 (10 minut)

Moderator

W związku z tym, że dziś spędzimy ze sobą ok. 120 minut, warto, abyśmy się lepiej poznali i dlatego na początku proszę Was o krótkie przedstawienie siebie (imię, wiek, miejscowość, zainteresowania/hobby). Alternatywnie: o co miłego spotkało mnie w tym tygodniu?

Kontrakt

4. Przyszłość między

Czas: 9.19-9.39 (15-20 minut)

Moderator

Wyobraźcie sobie swoją przyszłość. Narysujcie lub opiszcie swój jeden dzień w wymarzonej przyszłości. Jak chcielibyście, aby ona wyglądała?

Gdzie jesteście? Dlaczego akurat w tym miejscu? Proszę uzasadnić wybór.

Kim jesteście?

Z kim jesteście? Dlaczego akurat z tymi osobami?

Co robicie?

Czego potrzebujecie, aby żyć w Waszej wymarzonej przyszłości i móc okazać się szczęśliwi?

Kto może Wam w tym pomóc?

5. Proces usamodzielniania

Czas: 9.39-10.04 (20-25 minut)

Moderator

Teraz chciałabym przejść do pytań dotyczących procesu usamodzielniania. [Moderator zapisuje pytania na arkuszu].

Co rozumiecie pod pojęciem usamodzielniania się?

Jak z Waszego punktu widzenia wygląda proces usamodzielniania?

Kto odpowiada za Wasz proces usamodzielniania?

Jakie instytucje i/lub organizacje są niezbędne w procesie usamodzielniania?

Kto obecnie Was wspiera w procesie usamodzielniania?

Jakiego rodzaju pomoc otrzymaliście? Jakiej pomocy jeszcze potrzebujecie?

[Respondenci mają chwilę na zastanowienie się].

6. Problemy młodzieży usamodzielniającej się w wieku 16-25 lat

Czas: 10.04-10.54 (45-50 minut)

Etap I

WPROWADZENIE DO PROBLEMÓW:

Jak oceniacie swój proces usamodzielniania?

Jakie widzicie plusy/minusy procesu usamodzielniania?

Moderator

W procesie usamodzielniania na pewno zauważyacie wiele barier, problemów. Teraz chciałabym, abyśmy spisali sobie pełny (wyczerpujący) list problemów, które napotkaliście na swojej drodze w procesie usamodzielniania się. [Moderator podaje arkusz i zadaje pytanie o jakie problemy napotkaliście i/lub napotykalicie w procesie usamodzielniania? Każde z respondentów zapisuje problemy, które napotkał w procesie usamodzielniania. Moderator z wykorzystaniem „burzy mózgów” generuje o ile w miarę możliwości jak najwięcej problemów (wstępnie ich nie priorytetyzuje)].

Etap II

Moderator

Który z wymienionych problemów o Waszej opinii najbardziej utrudnia Wam proces usamodzielniania?

Gdyby pojawił się możliwość rozwiązania tego problemu - który z wymienionych problemów w Waszej opinii chciałbycie rozwiązać?

[Moderator zaznacza problem główny i przenosi go na arkusz „Drzewa problemów”, który wykorzysta w kolejnym etapie].

Etap III

Moderator

Teraz chciałabym przejść do wspólnego zadania polegającego na ustaleniu przyczyn i skutków problemu utrudniającego Wam proces usamodzielniania. Wykorzystam do tego „Drzewo problemów”, które wybrał nam to zobrazuje.

[Moderator zaprasza do „Drzewa problemów” i wyjaśnia jego schemat].

Jakie są przyczyny tego problemu?

Jakie negatywne skutki tego problemu zauważyliście w swoim życiu?

W czym Was ograniczył/lub ogranicza ten problem?

[Moderator zapisuje odpowiedzi]

Etap IV

Moderator

Mamy już gotowe *Drzewo problemów* procesu usamodzielnienia. Teraz chciałabym, abyście zastanowili się :

Jak możecie rozwiązać te problemy?

Proszę, abyście każdy z Was wskazał jedno rozwiązanie problemów wskazanych w *Drzewie problemów*. [Moderator zadaje poniższe pytania do każdego z problemów wskazanych w *Drzewie problemów*].

Dlaczego to rozwiązanie?

W jaki sposób możecie osiągnąć to?

Kto może Wam w tym pomóc?

Jaka instytucja i/lub organizacja może Wam w tym pomóc?

Czy i w jakim zakresie jesteście w stanie sami rozwiązać ten problem? (Jeśli nie, to dlaczego?)

Czy i jakie kroki podjęliście w celu rozwiązania tych problemów? (Jeśli nie, to dlaczego?)

Czego potrzebujecie do wprowadzenia tego rozwiązania?

[Moderator podsumowuje].

7. Potrzeby usamodzielniającej się młodzieży w wieku 16-25 lat

Czas: 10.54-11.09 (15 minut)

Moderator

Gdybyście uzyskali dodatkowe pieniądze na swój rozwój zawodowy, to:

Na co przeznaczylibyście te pieniądze?

Na jakie kursy i/lub szkolenia przeznaczylibyście je?

Dlaczego akurat wybrałbyście właśnie te kursy i szkolenia? [Moderator kieruje pytanie do każdego z Uczestników].

Projekt, który realizujemy, może w swoim zakresie także oferować młodzieży usamodzielniającej się różnorodne wachlarze kursów, szkoleń, warsztatów. Gdybyście mieli okazję z nich skorzystać i wzmocnić siebie w procesie usamodzielnienia:

Jakie formy wsparcia w zakresie rozwoju osobistego wybrałbyście? Dlaczego?

Jakie formy wsparcia w zakresie rozwoju zawodowego wybrałbyście? Dlaczego?

Z kim chcielibyście współpracować? Dlaczego?

8. Podsumowanie

Czas: 11.09-11.14 (5 minut)

Moderator

Biorąc pod uwagę naszą dyskusję i wnioski z niej, czy możecie powiedzieć :

Co przedstawiciele instytucji, opiekunowie młodzieży usamodzielniającej się mogliby zrobić, aby Wasz proces usamodzielnienia był łatwiejszy?

Co mogłoby się przyczynić do zwiększenia Waszej aktywności zawodowej, społecznej?

Dziękuję za uczestnictwo w spotkaniu.

Raport z naszego dzisiejszego spotkania będzie dostępny na stronach internetowych naszego Stowarzyszenia: www.tlok.pl.

Jeśli chcielibyście otrzymać informacje na jego temat, proszę o pozostawienie adresu e-mail.